

Please see the Table of Contents for access to the entire publication.

**ยุทธศาสตร์โลก
ด้านอาหาร
กิจกรรมทางกาย
และสุขภาพ**

**กรอบการดำเนินงานเพื่อติดตาม
และประเมินผลการปฏิบัติงาน**

กรมอนามัย
ส่งเสริมให้คนไทยสุขภาพดี

แปลจาก Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health
A FRAMEWORK TO MONITOR AND EVALUATE IMPLEMENTATION

กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ได้รับอนุญาตจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization)

แปลจาก Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health
A FRAMEWORK TO MONITOR AND EVALUATE IMPLEMENTATION

ยุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร

กิจกรรมทางกายและสุขภาพ :

กรอบการดำเนินงาน
เพื่อติดตามและประเมินผล
การปฏิบัติงาน

กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

แปลจาก Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health

A FRAMEWORK TO MONITOR AND EVALUATE IMPLEMENTATION

ISBN

978-974-10-3631-8

ชื่อหนังสือ :

ยุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพ :
กรอบการดำเนินงานเพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

Published by the World Health Organization in 2006
under the title *Global strategy on diet, physical activity
and health: a framework to monitor and evaluate
implementation*

© World Health Organization 2006

The Director General of the World Health Organization has
granted translation rights for an edition in Thai language to
Division of Physical Activity and Health, Department of
Health, which is solely responsible for the Thai edition.

ที่ปรึกษา

นายแพทย์ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา อธิบดีกรมอนามัย
นายแพทย์โสภณ เมฆธน รองอธิบดีกรมอนามัย
นายแพทย์ประเสริฐ หลุยเจริญ รองอธิบดีกรมอนามัย
นายแพทย์ประดิษฐ์ วินิจจะกุล รองอธิบดีกรมอนามัย
คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
กระทรวงสาธารณสุข

บรรณาธิการ

สมชาย ลีทองอิน
กลุ่มสนับสนุนวิชาการ กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

แปลและเรียบเรียงโดย

วิไลสุดา กันเขตร

จัดพิมพ์โดย

กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2590-4585 โทรสาร 0-2590-4584

พิมพ์ครั้งที่ 1

มิถุนายน 2551 จำนวน 1,300 เล่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

ก) กรอบการดำเนินงานเพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (A Framework to Monitor and Evaluate Implementation) เป็นเอกสารที่องค์การอนามัยโลกได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานในการติดตามและประเมินผลการทำยุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพไปปฏิบัติในระดับประเทศ เอกสารดังกล่าวได้เสนอแนวคิดในการจัดทำตัวชี้วัดและตัวอย่างประกอบเพื่อให้แต่ละประเทศนำไปปรับใช้

นายแพทย์โสภณ เมฆธน รองอธิบดีกรมอนามัย ศึกษาเอกสารดังกล่าวเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับกรมอนามัยในการพัฒนางานการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งในหน้าที่สำคัญของกรมอนามัยตลอดจนเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานอื่นด้วย จึงมอบหมายให้กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพดำเนินการแปลและจัดพิมพ์ กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ต้องขอขอบคุณองค์การอนามัยโลกที่อนุญาตให้แปลเอกสารนี้

กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ หวังว่าเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์กับการพัฒนางานติดตามและประเมินผลด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพเท่านั้น หากยังเป็นแนวทางในการพัฒนางานติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการอื่นด้วย

กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ยุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพ	
กรอบการดำเนินงานเพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน	1
ภาพรวมโดยสรุป	2
ภูมิหลัง	3
กรอบการดำเนินงานเพื่อนำ DPAS ไปปฏิบัติ	5
การติดตามและการประเมินผล การนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติ	10
การพัฒนาตัวชี้วัดระดับชาติ	14
ตัวชี้วัดหลัก	17
• ตารางที่ 1 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการระดับชาติ	17
• ตารางที่ 2 กลไกประสานงานระดับชาติ	18
• ตารางที่ 3 คณะกรรมการที่ปรึกษา	19
• ตารางที่ 4 แนวทางปฏิบัติระดับชาติเรื่องอาหารและกิจกรรมทางกาย	20
• ตารางที่ 5 งบประมาณระดับชาติ	21
• ตารางที่ 6 กิจกรรมทางกายกับการคมนาคม	22
• ตารางที่ 7 ประชาสังคมและองค์กรเอกชน	24
• ตารางที่ 8 ภาคอุตสาหกรรมเอกชน	26
• ตารางที่ 9 สถานประกอบการ	28
• ตารางที่ 10 โรงเรียน	29
• ตารางที่ 11 การตลาดเพื่ออาหาร และเครื่องดื่มที่ปราศจาก แอลกอฮอล์สำหรับเด็ก	31

• ตารางที่ 12	ฉลากโภชนาการ	32
• ตารางที่ 13	นโยบายด้านอาหารและการเกษตร	33
• ตารางที่ 14	การให้การศึกษา การสื่อสารและความตระหนักรู้ต่อสาธารณะ	34
• ตารางที่ 15	แผนงานด้านบริการสุขภาพ	35
• ตารางที่ 16	การเฝ้าระวัง การวิจัย และการประเมินผล	36
ตัวชี้วัดที่สำคัญ :	ผลลัพธ์	38
• ตารางที่ 17	ตัวชี้วัดผลลัพธ์หลัก (ระยะสั้นและระยะกลาง)	38
• ตารางที่ 18	ตัวชี้วัดผลลัพธ์เสริม (ระยะกลาง)	40
• ตารางที่ 19	ตัวชี้วัดผลลัพธ์หลัก (ระยะยาว)	41
การออกแบบตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับระดับประเทศ		42
ภาคผนวก 1 : กิจกรรมที่กำลังดำเนินการในการเฝ้าระวังและติดตามผล		44
ภาคผนวก 2 : ผู้สนับสนุน, กิตติกรรมประกาศ และหลักฐานอ้างอิง		47

ยุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพ กรอบการดำเนินงานเพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

เนื้อหา

ภาพรวมโดยสรุป

ภูมิหลัง

กรอบการดำเนินงานเพื่อนำ DPAS ไปปฏิบัติ

การติดตาม และการประเมินผลการนำ DPAS ไปปฏิบัติ

ตัวชี้วัด

การพัฒนาตัวชี้วัดระดับประเทศ

ตัวชี้วัดหลัก : กระบวนการและผลผลิต

ตัวชี้วัดหลัก : ผลลัพธ์

การปรับตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับระดับประเทศ

ภาคผนวก 1 : กิจกรรมที่กำลังดำเนินการด้านการเฝ้าระวังและติดตามผล

ภาคผนวก 2 : ผู้สนับสนุน กิตติกรรมประกาศและหลักฐานอ้างอิง

ภาพรวมโดยสรุป

จุดมุ่งหมาย

เอกสารฉบับนี้เป็นแนวทางการวัดผลการนำยุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพ (DPAS) ไปปฏิบัติในระดับประเทศและเสนอกรอบการดำเนินงานและตัวชี้วัดเพื่อการนี้

ตัวชี้วัดในเอกสารนี้เป็นตัวอย่างที่เสนอให้พิจารณา หากจะนำตัวชี้วัดเหล่านี้ไปใช้ ควรปรับให้เหมาะสมเข้ากับสภาพความเป็นจริงของแต่ละประเทศก่อน กรอบการดำเนินงานและตัวชี้วัดที่นำเสนอนี้ตั้งใจจะให้ เป็นเครื่องมืออย่างง่าย ๆ และมีคุณภาพสำหรับประเทศสมาชิก

ตัวชี้วัดเหล่านี้ต้องการให้มีความยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้ได้กับเหตุการณ์ ของแต่ละประเทศ และคำนึงถึงกิจกรรมที่มีอยู่และวางแผนไว้แล้วในการ เฝ้าระวังและติดตามผล

ผู้ใช้

กรอบการดำเนินงานและตัวชี้วัดที่นำเสนอนี้มีจุดประสงค์ที่จะช่วย กระทรวงสาธารณสุข หน่วยราชการอื่น และองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียในการติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมของตนเองใน เรื่องการส่งเสริมการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและกิจกรรม ทางกาย

โครงสร้างเอกสาร

เอกสารนี้อธิบายถึง กรอบการดำเนินงานและรวบรวมชุดของตาราง ต่าง ๆ ที่ระบุตัวชี้วัดตามข้อแนะนำ DPAS ภาคผนวกจะประกอบไปด้วยรายการของกิจกรรมการติดตามและเฝ้าระวังที่ดำเนินการอยู่ใน ระดับโลก และเอกสารอ้างอิงหลัก

ภูมิหลัง

ภาวะโรคเรื้อรัง

ร้อยละ 60 ของผู้เสียชีวิต 58 ล้านคนต่อปี มีสาเหตุจากโรคเรื้อรัง อาทิ โรคหลอดเลือดและหัวใจ เบาหวาน อ้วน มะเร็งบางชนิด และโรคทางเดินหายใจเรื้อรัง นั่นหมายความว่ามีความมีคนจำนวนถึง 35 ล้านคนเสียชีวิตจากโรคเหล่านี้ในปี พ.ศ. 2548 ร้อยละ 80 ของผู้เสียชีวิตด้วยโรคเรื้อรังเกิดขึ้นในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและต่ำ มาตรการแทรกแซงที่มีประสิทธิผลและเสียค่าใช้จ่ายไม่มากสามารถช่วยป้องกันโรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมองและเบาหวานประเภทที่ 2 ได้ถึงร้อยละ 80 และโรคมะเร็งร้อยละ 40 (1)

การกินอาหารที่ไม่เหมาะสมและการขาดกิจกรรมทางกายเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญของการเกิดโรคเหล่านี้ มีหลักฐานแน่นหนาทางวิทยาศาสตร์ว่าการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอมีบทบาทสำคัญ ในการป้องกันโรคเรื้อรัง (2)

มติ เกี่ยวกับอาหาร กิจกรรมทางกาย และสุขภาพ

องค์การอนามัยโลกได้พัฒนายุทธศาสตร์โลกด้านอาหาร กิจกรรมทางกายและสุขภาพ (DPAS) ซึ่งได้รับการยอมรับจาก สมัชชาอนามัยโลก ครั้งที่ 57 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2547 (3)

มติที่ 57.17 ซึ่งรับรองยุทธศาสตร์ DPAS ได้เรียกร้องประเทศสมาชิก “ให้เพิ่มความเข้มแข็งขององค์กร ที่มีอยู่หรือสร้างขึ้นใหม่ เพื่อนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านหน่วยงานสุขภาพและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามและประเมินประสิทธิผลของยุทธศาสตร์และเพื่อเสนอแนะการจัดการ และการลงทุนทรัพยากรเพื่อลดความชุกของโรคไม่ติดต่อ และความเสียหายที่เกิดจากการกินอาหารที่ไม่เหมาะสมกับสุขภาพ และการขาดกิจกรรมทางกาย; (.....) และ “ให้ประเทศสมาชิกกำหนดจุดมุ่งหมายเรื่องนี้ให้ชัดเจนและสอดคล้อง กับสภาพการณ์ของประเทศ; (.....) ตัวชี้วัดกระบวนการและผลผลิตที่สามารถวัดได้จะทำการติดตามและการประเมินผลปฏิบัติการที่เกิดขึ้นมีความถูกต้อง และตอบสนองต่อความต้องการที่ระบุไว้อย่างรวดเร็ว” “(.....)”

นอกจากนี้ในยุทธศาสตร์ DPAS องค์การอนามัยโลกยังได้รับการร้องขอให้ “จัดทำระบบติดตามและออกแบบตัวชี้วัดสำหรับบริโภคนิสัยและแบบแผนกิจกรรมทางกาย”

บทบาทขององค์การอนามัยโลกในการนำ DPAS ไปสู่การปฏิบัติ

ความรับผิดชอบ ในการนำ DPAS ไปสู่การปฏิบัติขององค์การอนามัยโลกได้ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ DPAS เอง และเห็นชอบโดยประเทศสมาชิกตามความรับผิดชอบดังกล่าว องค์การอนามัยโลกได้นำ DPAS ไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านสองช่องทางหลัก คือ :

- การดำเนินงานโดยตรงผ่านสำนักงานองค์การอนามัยโลกประจำภูมิภาคและประเทศ และ
- การสร้างภาคีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย และจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับประเทศสมาชิก

เป้าประสงค์ของเอกสารนี้

เป้าประสงค์ของเอกสารนี้ คือ

- เพื่อให้แนวทางในการวัดผลการนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติ โดยประสานไปกับโครงการติดตามและการเฝ้าระวังที่กำลังดำเนินการอยู่
- เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกให้กำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมเพื่อวัดผลการนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติในระดับประเทศ

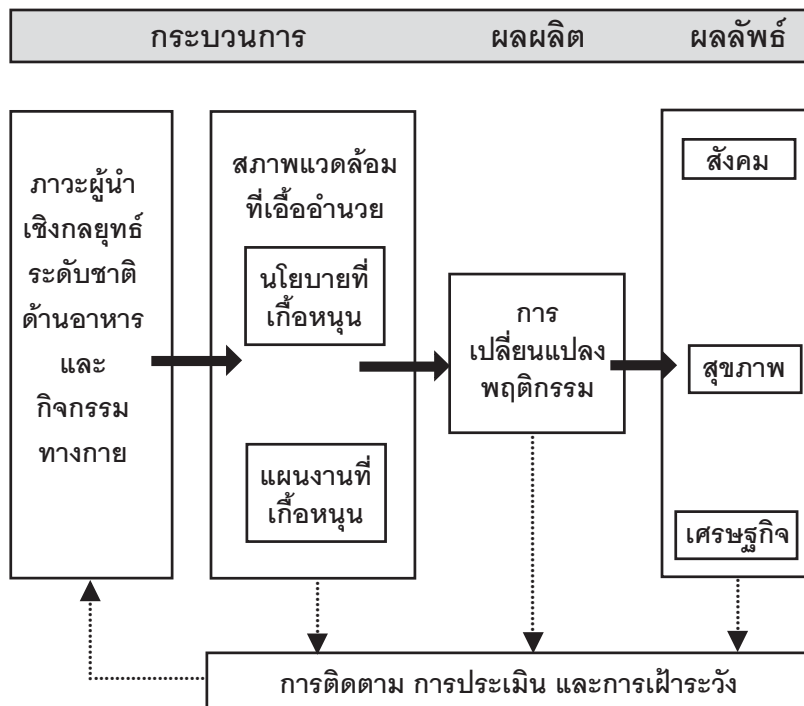
กรอบการดำเนินงานเพื่อนำ DPAS ไปปฏิบัติ

บทนำ

ตัวยุทธศาสตร์ DPAS ไม่ใช่แผนงานระดับชาติ แต่เป็นเครื่องมือเบ็ดเสร็จที่เสนอแนะประเทศสมาชิกให้ทุ่มเทความพยายามในเรื่องการป้องกันโรคเรื้อรัง โดยเสนอให้เห็นประเด็นจำนวนมากที่ต้องปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและกิจกรรมทางกาย

แบบจำลองต่อไปนี้ มีความตั้งใจให้แต่ละประเทศใช้ โดยมุ่งอธิบายว่า นโยบายและแผนงานรวมทั้งการนำเรื่องดังกล่าวไปปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อประชากรอย่างไรที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประโยชน์ระยะยาวทางสังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ แบบจำลองยังเสนอแนะถึงการประเมินและการติดตามตัวชี้วัดอย่างเหมาะสมนั้น สามารถบูรณาการเข้าไปในกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ผังแบบจำลอง

**การตีความกรอบ
การดำเนินงาน
ที่เสนอ**

ตามผังแบบจำลองนี้กระทรวงสาธารณสุขควรแสดงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ระดับชาติ ด้านอาหารและกิจกรรมทางกาย โดยการพัฒนา นโยบาย แผนงานและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและนำไปสู่การปฏิบัติ ในระหว่างกระบวนการนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (เช่น กระทรวงอื่นและหน่วยงานราชการอื่นที่สนใจ องค์การเอกชน ภาคเอกชน ฯลฯ) ควรเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

นโยบายที่ปฏิบัติจะสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการ ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงนี้สามารถติดตามและประเมินได้จากสถานะสุขภาพของประชากร รวมทั้งสถานะทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ

การวิจัย การติดตาม การประเมินผล และการเฝ้าระวัง ควรดำเนินตลอดทั่วทั้งกระบวนการเพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนี้แก่สถาบันที่เกี่ยวข้อง

**ชนิดของปฏิบัติการ
ภายในกรอบการ
ดำเนินงาน**

ผังแบบจำลองนี้ได้จัดแบ่งปฏิบัติการที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ DPAS ออกเป็นกลุ่มตามระดับและชนิดของกิจกรรม

ชนิดของปฏิบัติการ	คำอธิบาย
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ระดับชาติ	กิจกรรมซึ่งประเทศสมาชิกสมควรตัดสินใจและลงมือทำเพื่อแสดงภาวะผู้นำและการประสานงาน ประกอบด้วยแผนระดับชาติที่เห็นชอบร่วมกันและงบประมาณสนับสนุนที่ยั่งยืน
สภาพแวดล้อมที่ เอื้ออำนวย	กิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้มีทางเลือกสุขภาพที่หลากหลายเข้าถึงง่าย
นโยบายที่เกื้อหนุน	นโยบายที่พัฒนาโดยประเทศสมาชิกหรือสถาบันในระดับชาติหรือท้องถิ่น ตลอดจนการนำไปปฏิบัติ จะสนับสนุนและส่งเสริมการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและกิจกรรมทางกาย
แผนงานที่เกื้อหนุน	กิจกรรมที่นำนโยบายไปปฏิบัติในทุกระดับ จนสำเร็จจุลวงโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพียงรายเดียว หรือมากกว่านั้น
การติดตาม การเฝ้าระวัง และการประเมินผล	กลไกที่สร้างขึ้นเพื่อดำเนินการและให้ความเข้าใจถึงผลกระทบของปฏิบัติการและเสนอแนะกิจกรรมที่ควรดำเนินการในอนาคต
การวางแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากยุทธศาสตร์ DPAS สามารถนำไปปฏิบัติในระดับประเทศได้ตามลำดับความสำคัญของแต่ละประเทศ โดยผ่านกลไกที่หลากหลายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ยุทธศาสตร์ DPAS ยังสามารถนำไปปฏิบัติบนพื้นฐานการป้องกันโรคเรื้อรังและนโยบายที่เกี่ยวข้อง อาทิ อาหาร โภชนาการ และการส่งเสริมสุขภาพที่มีอยู่แต่เดิม และใช้ประโยชน์จากคณะทำงานภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติงานในเรื่องเหล่านี้อยู่แล้ว

เครื่องมือที่มีอยู่ของ
องค์การอนามัยโลก

องค์การอนามัยโลก มีเครื่องมือหลากหลายชนิดที่จัดพิมพ์ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปสู่การปฏิบัติ :

- รายงานทางวิชาการ เรื่อง อาหาร โภชนาการ และการป้องกันโรคเรื้อรัง (2)
- รายงานทางวิชาการ เรื่อง การป้องกันโรคอ้วน (4)
- รายงานทางวิชาการ เรื่อง การเตรียมการและการใช้ข้อเสนอแนะ การกินบนพื้นฐานของอาหาร (5)
- เครื่องมือสำหรับการติดตาม และการเฝ้าระวังโรคเรื้อรัง (STEPS) และโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับโลก (GSHS) (6,7)
- InfoBase ระดับโลกขององค์การอนามัยโลก (8)
- รายงานระดับโลก เรื่อง การจัดการและการป้องกันโรคเรื้อรัง
- กรอบการดำเนินงานของ WHO/FAO เพื่อส่งเสริมการกินผักและผลไม้ในระดับชาติ (9)

เครื่องมืออื่นอีกหลากหลายยังอยู่ในขั้นการเตรียมการ อาทิ ข้อเสนอแนะความเป็นภาคีเครือข่ายระหว่างภาครัฐ-เอกชนในด้านอุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่มที่ปราศจากแอลกอฮอล์ ; ข้อเสนอแนะกิจกรรมทางกาย ; มาตรการแทรกแซงในระดับประชากรที่เป็นแบบอย่างปฏิบัติได้จริง ; กรอบของตัวชี้วัดเพื่อติดตามอนามัยสิ่งแวดล้อมของเด็ก ฯลฯ

สำหรับการติดตามการบริโภคยาสูบซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อโรคเรื้อรังอีกประการหนึ่งนั้น กรอบตัวชี้วัดสำหรับการนำอนุสัญญาควบคุมยาสูบ (Framework Convention on Tobacco Control) ไปปฏิบัติกำลังอยู่ในขั้นเตรียมการ

ความร่วมมือระหว่าง ภาคส่วน

ข้อเสนอแนะจำนวนที่บรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์ DPAS นั้นโดยอุดมคติแล้วควรนำไปปฏิบัติโดยผ่านความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ บางประเทศเลือกที่จะสร้างเวทีความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง สำหรับการนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติ (เช่น เยอรมนี) บางประเทศได้ร่างยุทธศาสตร์ด้านอาหารและกิจกรรมทางกายระดับชาติ ซึ่งเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ (เช่น บราซิล นอร์เวย์ โปแลนด์ สเปน สวิตเซอร์แลนด์)

การติดตามและการประเมินผล การนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติ

บทนำ

การติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อประเมินความก้าวหน้าของกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ตามแผนที่วางไว้และค้นหาข้อจำกัดเพื่อปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่, และเพื่อวัดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ที่ต้องการของแผนงาน (10)

การวางแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ ควรบรรจุเรื่องการติดตามและการประเมินผลไว้ตั้งแต่เริ่มต้นและกำหนดงบประมาณเพื่อการนี้ด้วย

ผู้เชี่ยวชาญระดับชาติ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการติดตามและการประเมินผลระดับชาติ ควรอยู่ในคณะทำงานที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับการนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติและควรมีบทบาทในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมการประเมินผลให้ลุล่วง

ขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติ

เมื่อจะจัดตั้งระบบการติดตามและการประเมินผลกิจกรรมที่ส่งเสริมการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและกิจกรรมทางกาย โดยเฉพาะในส่วนของการนำยุทธศาสตร์ DPAS ไปปฏิบัติ ขอแนะนำให้ปฏิบัติตามขั้นตอน ที่จะได้กล่าวต่อไป

ก่อนที่จะกำหนดตัวชี้วัด ต้องกำหนดเป้าประสงค์เฉพาะของการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติและเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในแต่ละขั้นตอน (milestones) เพื่อบรรลุเป้าประสงค์เหล่านี้

ลำดับขั้น	ปฏิบัติการ
1.	ต้องสร้างความมั่นใจว่า แผนหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติที่จะนำ DPAS ไปปฏิบัติ ได้บรรลุเรื่องการติดตามและการประเมินผลไว้แล้ว และมีงบประมาณรองรับ โดยอุดมคติ คณะทำงานที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ควรเป็นหน่วยนำการปฏิบัติ DPAS ที่ระดับชาติ
2.	ค้นหากิจกรรมการติดตามและการประเมินผลที่ดำรงอยู่รวมทั้งหน่วยงานรับผิดชอบ และต้องแน่ใจว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่สามารถให้คำอธิบายการปฏิบัติ DPAS ได้ หน่วยงานเหล่านี้อาจจะเป็นภาคีที่ดีในการติดตามและการประเมินผล ดังนั้นหน่วยงานเหล่านี้ควรเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานที่นำ DPAS ไปสู่การปฏิบัติด้วย
3.	กำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมเพื่อติดตามกระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ โดยอาศัยตารางตัวชี้วัดที่จะเสนอต่อไป
4.	ดำเนินการประเมินผลด้วยวิธีการที่เสมอดันเสมอปลายซ้ำ ๆ เพื่อทบทวนหรือปรับปรุงกิจกรรมการปฏิบัติยุทธศาสตร์ให้ดีขึ้น การเริ่มต้นด้วยการสำรวจเพื่อหาข้อมูลฐาน (หรือใช้ข้อมูลที่มีอยู่) เป็นการปฏิบัติที่ดี ดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วงแล้วดำเนินการประเมินผลรอบใหม่โดยการสำรวจซ้ำ
5.	ถ้าพอจะดำเนินการได้ ควรทำการประเมินผลซ้ำเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะทำให้ระบบการติดตามเกิดขึ้นได้

ตัวชี้วัด

บทนำ

ตัวชี้วัดหมายถึงตัวแปรซึ่งช่วยวัดความเปลี่ยนแปลงและช่วยทำให้เข้าใจว่าปัจจุบันเราอยู่ที่ไหน เรากำลังจะไปไหน และห่างไกลจากเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้เท่าไร ตัวชี้วัดถูกวัดเพื่อใช้ตอบคำถามในกระบวนการติดตามและการประเมินผลกิจกรรมของมาตรการแทรกแซงด้วยการส่งเสริมสุขภาพ การเลือกตัวชี้วัดควรจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้สำหรับการสร้างตัวชี้วัด

ชนิดของตัวชี้วัด

ตามกรอบที่เสนอกำหนดให้ตัวชี้วัดมี 3 ชนิด :

ชนิดตัวชี้วัด

จุดมุ่งหมาย

ตัวชี้วัดกระบวนการ
(Process indicators)

ใช้วัดความก้าวหน้าของกระบวนการที่เปลี่ยนแปลง ตัวชี้วัดนี้ถูกใช้เพื่อค้นหาว่าได้กระทำบางสิ่งอย่างไร มากกว่าที่จะวัดว่าเกิดอะไรขึ้นซึ่งคือผลลัพธ์ ตัวอย่างของตัวชี้วัดนี้อาจเป็นเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านโภชนาการและกิจกรรมทางกายภายในประเทศสมาชิก

ตัวชี้วัดผลผลิต
(Output indicators)

ใช้วัดผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากผลลัพธ์ของกระบวนการ ตัวอย่างเช่น การพิมพ์เผยแพร่เอกสารยุทธศาสตร์ การเริ่มปฏิบัติการแผนงานระดับชาติ นอกจากแผนปฏิบัติการและแผนงานแล้ว ตัวชี้วัดผลผลิตอาจจะประกอบด้วยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมของพื้นที่/หน่วยงาน (setting) ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ อาทิ การปรับปรุงการเข้าถึงผักและผลไม้หรือทางจักรยานที่ปลอดภัย

ตัวชี้วัดผลลัพธ์
(Outcome indicators)

ใช้วัดผลลัพธ์สุดท้ายของปฏิบัติการ อาจเป็นผลลัพธ์ระยะสั้น (เช่น ความรู้ที่เพิ่มขึ้น) ผลลัพธ์ระยะกลาง (เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม) หรือผลลัพธ์ระยะยาว (เช่น การลดอุบัติการณ์ของโรคหัวใจและหลอดเลือด)

ตัวชี้วัดทั้ง 3 ชนิดในเอกสารนี้ ถูกจัดแบ่งเป็น 2 ชุด : ตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริม (core and expanded indicators)

ชุดของตัวชี้วัดหลักประกอบด้วย ประเด็นซึ่งได้รับการวิเคราะห์ว่าสำคัญที่สุดในการนำแผนงานระดับชาติด้านการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและกิจกรรมทางกายไปสู่การปฏิบัติ

ชุดของตัวชี้วัดเสริมประกอบด้วย ตัวชี้วัดที่เพิ่มเติมเข้าไปซึ่งประเทศสมาชิกอาจจะพิจารณาใช้เพื่อปรับปรุงและลงลึกในระบบการติดตามการประเมินผลและการเฝ้าระวัง

การประเมิน ความก้าวหน้า

เพื่อที่จะวัดความก้าวหน้า สิ่งที่สำคัญคือต้องสร้างเป้าหมายที่ความต้องการบรรลุผลให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น

ตัวชี้วัดหลักที่เสนอควรเป็นชุดตัวชี้วัดที่น้อยที่สุดที่ต้องการบรรลุ ถ้าศักยภาพและทรัพยากรของชาติเอื้ออำนวย นอกจากนั้นตัวชี้วัดนี้ยังจะช่วยให้องค์การอนามัยโลกสามารถติดตามความก้าวหน้าของประเทศสมาชิกจากการปฏิบัติยุทธศาสตร์ระดับชาติในการส่งเสริมการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและกิจกรรมทางกาย

ชุดของตัวชี้วัดเสริมในเอกสารนี้ ควรได้รับการพิจารณาจากประเทศสมาชิกเมื่อศักยภาพและทรัพยากรของชาติเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาระบบข้อมูลอย่างเบ็ดเสร็จยิ่งขึ้นสำหรับการติดตามและการประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนาและการปฏิบัติกิจกรรมระดับชาติด้านอาหารและกิจกรรมทางกาย

การพัฒนาตัวชี้วัดระดับชาติ

บทนำ	ประเด็นหัวข้อบางส่วนที่แสดงข้างล่างนี้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศควรพิจารณาตามสภาพความเป็นจริงของประเทศเมื่อทบทวนโครงสร้างและเนื้อหาของยุทธศาสตร์ DPAS เพื่อสร้างผังของตัวชี้วัดที่หลากหลายดังตารางต่อไปนี้
ประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์แวดล้อม ระดับชาติ	<ul style="list-style-type: none">วัฒนธรรม บรรทัดฐานและแบบแผนที่ดำรงอยู่ทั่วไป และแนวโน้มของการกินอาหารและกิจกรรมทางกายและลักษณะประจำชาติของการส่งเสริม การให้คำอธิบายและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและกิจกรรมทางกายประเด็นเรื่องเพศ กลุ่มชาติพันธุ์ โครงสร้างทางกฎหมายและขอบเขตอำนาจศาลที่มีอยู่โครงสร้างพื้นฐานด้านบริการสุขภาพของรัฐที่มีอยู่ข่าวสารเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางอาหารและกระแสนิยมด้านอาหารที่มีอยู่โครงสร้างพื้นฐานสำหรับความปลอดภัยอาหาร การจัดหาและการกระจายอาหารที่มีอยู่ภาวะโรคที่มีอยู่ มั่นใจว่าไม่มีผลกระทบในเชิงลบต่อผู้ด้อยโอกาสปัจจัยทางเศรษฐกิจ พัฒนาการทางสังคม และความเชื่อมโยงระหว่างอาหารกับสุขภาพ ; ประเภทของเศรษฐกิจและพื้นฐานการจ้างงาน ; ลักษณะทางประชากรลักษณะและแบบแผนการตลาดด้านอาหารและเครื่องดื่มในระดับชาติแบบแผนการเคลื่อนไหวในแต่ละประเทศ โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมที่มีอยู่ และแบบแผนการเข้าร่วมในกีฬาและนันทนาการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาและนันทนาการที่มีอยู่การใช้สื่อ และช่องทางการสื่อสารความเข้าใจ และความไว้วางใจต่อรัฐบาลและข่าวสารของรัฐ

ประเด็นหัวข้อที่ เกี่ยวกับนโยบาย

- การมีแผนสาธารณสุขในภาพรวมหรือยุทธศาสตร์สำหรับอาหารและกิจกรรมทางกาย
- สถานการณ์ทั่วไปทางการเมือง และลำดับความสำคัญที่มีต่ออาหาร กิจกรรมทางกายและประเด็นสุขภาพอื่น
- กระบวนการนิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำการตลาดกับเด็ก ฉลากโภชนาการ การโฆษณาอาหารและเครื่องดื่มปราศจากแอลกอฮอล์ และการอ้างสรรพคุณต่อสุขภาพ
- การลงทุนในภาคสุขภาพ
- มีทรัพยากรและมีการจัดสรรเพื่อกิจกรรมป้องกันโรคพ
- มีโครงสร้างสำหรับการประสานงานและจัดประชุมกลไก กรรมการหรือคณะกรรมการที่ปรึกษาชำนาญการที่มาจากสหวิชาชีพ
- ช่องทางที่มีอยู่สำหรับการมีส่วนร่วมและปฏิบัติการของผู้บริโภค
- ประเด็นทางเพศและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการปฏิบัตินโยบาย
- ผู้มีบทบาทในกระบวนการเชิงนโยบายทั่วไป และกลไกความร่วมมือในระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น และนานาชาติ
- ความเป็นภาคีระหว่างภาครัฐกับเอกชนที่ดำรงอยู่
- นโยบายระดับชาติด้านความเท่าเทียมกันทางสังคมที่ดำรงอยู่
- นโยบายทางการเกษตร

ประเด็นหัวข้อที่ เกี่ยวกับพื้นที่/ สถานที่

- พื้นที่ตามสภาพภูมิศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล
- โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา และระดับการศึกษาที่ดำรงอยู่
- หลักสูตรและแผนงานการศึกษา
- โครงสร้างของการจัดหาอาหารและเครื่องดื่มในโรงเรียน สถานประกอบการและชุมชนท้องถิ่น
- มีพื้นที่และความปลอดภัย สำหรับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางกายพ
- ประเด็นทางเพศที่เกี่ยวข้องการเข้าเรียนและการเข้าทำงาน
- ระดับการให้ทุนสนับสนุนแก่โรงเรียน มหาวิทยาลัย ชุมชน ท้องถิ่น การบริการสาธารณสุขมูลฐาน สถานประกอบการ

- โอกาสในการฝึกอบรม เรื่องอาหารและกิจกรรมทางกายสำหรับครูพยาบาลชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ
- มีแหล่งวัสดุทางการศึกษาและข่าวสารพอ

**ประเด็นหัวข้อที่
เกี่ยวกับข้อมูล
และหลักฐานทาง
วิทยาศาสตร์ที่มีอยู่**

- มีระบบ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลและทางการเงิน สำหรับการเฝ้าระวังการวัดเป้าหมาย การติดตาม
 - ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญระดับชาติ
 - แหล่งข่าวสาร เช่น ชุดข้อมูล และหลักฐานที่มีอยู่ในประเทศ
 - ข้อมูลสภาวะทางโภชนาการ และการบริโภคอาหาร
 - ระดับกิจกรรมทางกาย และมาตรการสำหรับผู้มีน้ำหนักเกินและอ้วน
 - ข้อมูลการตายและการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับอาหาร โภชนาการ และการขาดกิจกรรมทางกาย
 - ทุนจากภาครัฐและเอกชนสำหรับการวิจัย
 - ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับนโยบาย ; ช่องทางถ่ายทอดความรู้
-